

Reduce Risk

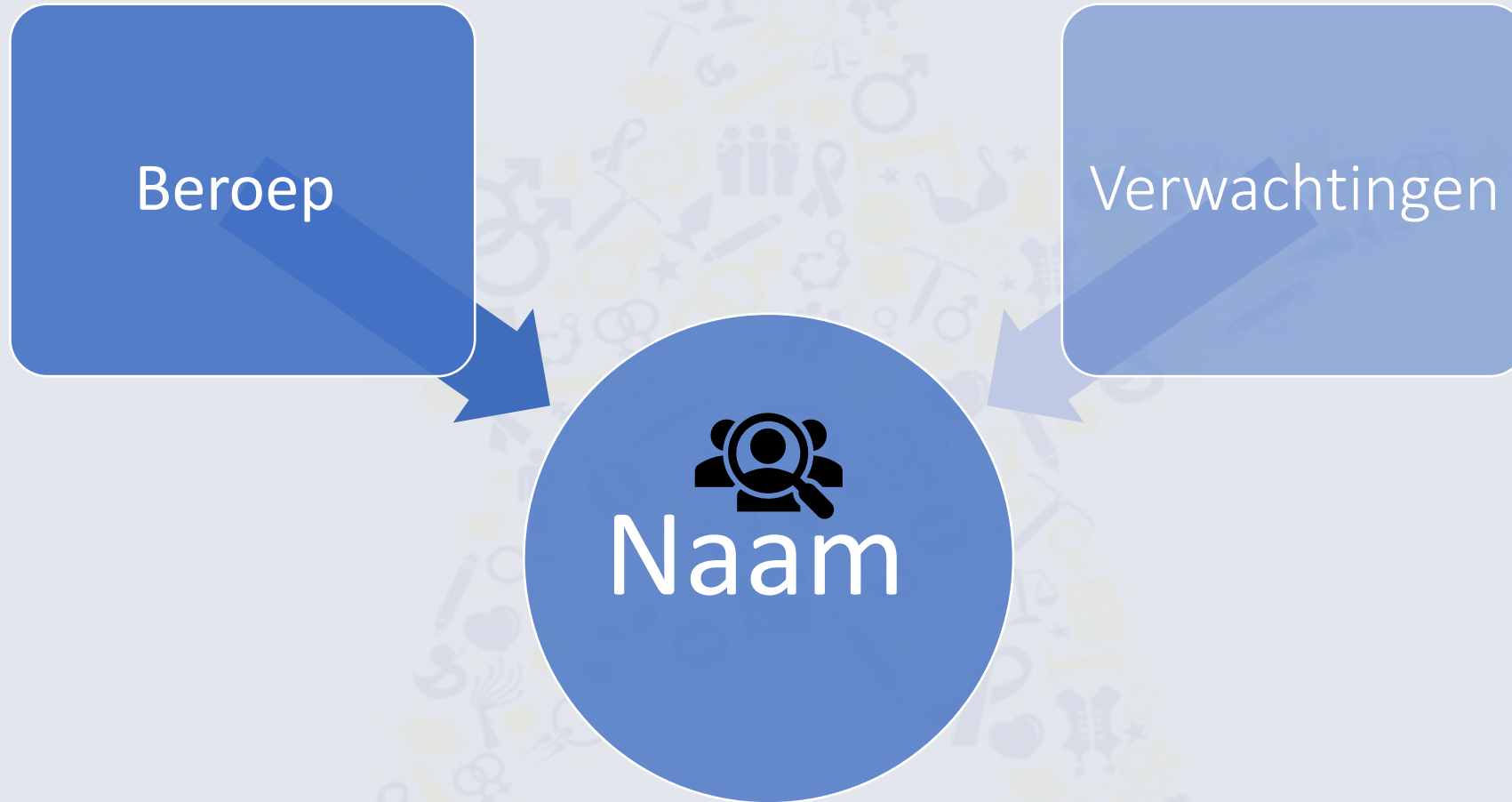
Trainingsmodule



Leerdoelen

- **Persoonlijke leerdoelen opstellen** a.d.h.v. casus uit eigen werkveld/inzicht verwerven in beginsituatie eigen competenties
- Inzicht verwerven in **noden en verwachtingen** doelpopulatie (SHIFT) + noden en drempels in hulpverlening m.b.t. zorg rond seksuele gezondheid.
- Inzicht en kennis verwerven in de verschillende **SOA's** (bij 45-plussers).
- Inzicht en kennis verwerven in **seksuele disfuncties** en **impact/invloed van chronische aandoeningen en medicatie** op de seksualiteit bij 45-plussers.
- Inzicht verwerven in **relationele aspecten** en **communicatieve aspecten** binnen module 'Reduce Risk'.
- Aanreiken van **praktische tools** en **doorverwijsmogelijkheden**.

Ijsbreker



SOA's bij de 45-plusser

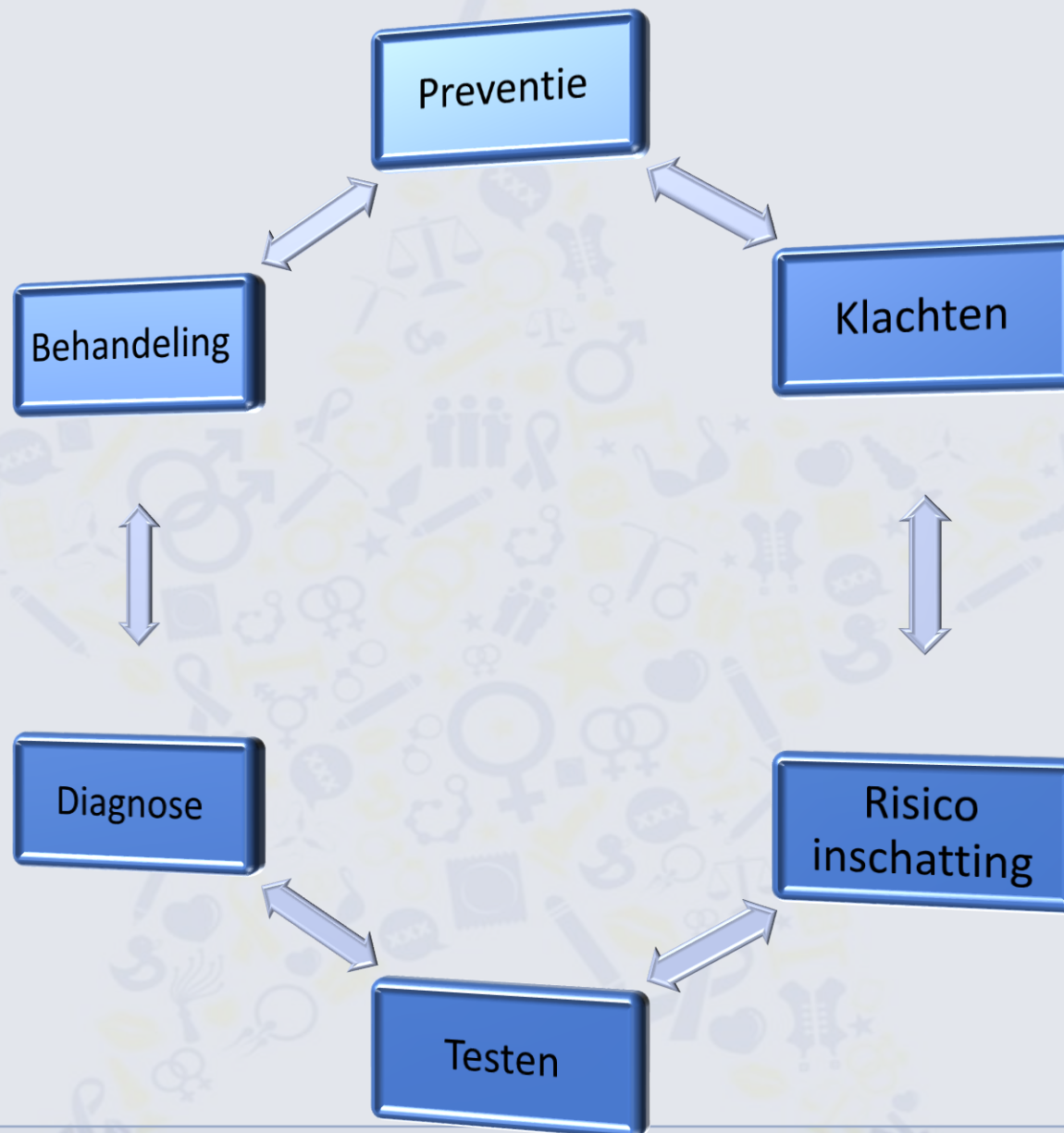
- **WAT:** Informatieverstrekking over verschillende seksueel overdraagbare aandoeningen, in het bijzonder bij de 45-plusser. Ook worden er verschillende doorverwijsmogelijkheden en handvatten aangeboden en gaan we aan de slag met casussen en oefeningen.
- **DOEL:** Inzicht krijgen in de verschillende aandoeningen, bewustwording creëren en interactief aan de slag gaan met casussen om jouw professionele vaardigheden aan te scherpen.

[Introductiefilmpje](#)

Sciensano

- **Rapporten**
- **Netwerken**
 - Peillaboratoria voor microbiologie
 - Chlamydia
 - Gonorrhoe
 - Syfilis
 - Peilnetwerk van clinici
 - Overige SOA's
 - Nationaal SOA-referentiecentrum
 - HIV

Thema's



Oefening: Casussen

Casus 1

Op het spreekuur bij de huisarts komt een getrouwde man van 50 jaar. Hij heeft sinds twee dagen een blaasje (zweertje) op zijn penis. Hij weet zelf niet wat het is. Het blaasje (of zweertje) doet geen pijn.

- Signaleer jij een soa? Als dat zo is, waar denk je dan aan?
- Kun je beargumenteren waarom je aan een soa denkt? Schrijf het voor jezelf op.
- Wat zijn belangrijke dingen om te bevragen? Schrijf het voor jezelf op.



Oefening: Casussen

Casus 2

Een alleenstaande vrouw van 50 jaar komt voor het eerst op menopauze consult bij de vroedvrouw. Ze vertelt dat ze de afgelopen tijd seks gehad heeft met verschillende partners met wie ze altijd een condoom gebruikt. Ze gebruikt ook weleens seksspeeltjes. Mevrouw geeft aan de laatste maanden vaginale droogte te ervaren.

- Zou er hier sprake kunnen zijn van een SOA? Als dat zo is, waar denk je dan aan?
- Kun je beargumenteren waarom je aan een soa denkt, of waarom niet? Schrijf het voor jezelf op.



Oefening: Casussen

Casus 3

De thuiszorg komt langs bij een 75-jarige vrouw die sinds kort een nieuwe relatie heeft. Zij is moeilijk te been door artrose en wordt dagelijks door de thuiszorg gewassen. Bij het wassen van de schaamstreek merkt de thuiszorg een ruikende groene afscheiding op. Het vaginaslijmvlies ziet er rood en geïrriteerd uit.

- Signaleer jij een soa? Als dat zo is, waar denk je dan aan?
- Kun je beargumenteren waarom je aan een soa denkt? Schrijf het voor jezelf op.



Klachten

- Herkennen van klachten
- Verwijzen
- Infographics
 - Per SOA
- Interactieve tool

Basisinformatie soa Chlamydia

Wat is het?



Chlamydia wordt veroorzaakt door een bacterie (Chlamydia trachomatis).

De bacterie veroorzaakt infectie van de plasbuis, baarmoederhals, endeldarm en/of keel. De infectie kan zich uitbreiden naar de bijballen, baarmoeder of eileiders.



Transmissie

Chlamydia kan zitten in de slijmvlieszen van de vagina, plasbuis, anus en keel. De bacterie is overdraagbaar tijdens (onbeschermde) seks.



Je kunt je partner besmetten tijdens onveilige seks



Hoger risico

<25 JAAR 

Chlamydia is een van de meest voorkomende soa's in NL. Chlamydia komt vaker voor bij vrouwen en heteroseksuele mannen onder de 25 jaar.

Symptomen en complicaties

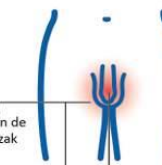
Keelinfectie



Verloopt meestal asymptomatisch

Mannen

50% van de infecties verloopt asymptomatisch



Pijn in de balzak

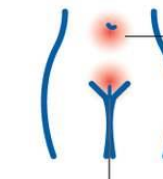
Ontsteking van de prostaat of bijbal

Plasklachten

Afscheiding uit de plasbuis

Vrouwen

90% van de infecties verloopt asymptomatisch



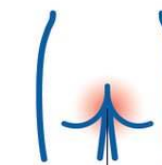
Pijn in de onderbuis

Plasklachten

Abnormale afscheiding

Tussentijds bloedverlies of bloedverlies bij seksueel contact

Anale infectie



Bloederige/slijmerige anale afscheiding

Pijn

Testen



Keel swab Vagina swab Anale swab

NAAT/PCR urine

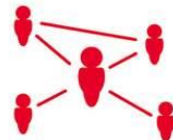
(alleen mannen krijgen een urinetest bij chlamydia maar dit kan ook in combinatie met een keel en anele swab).

Behandelen



Chlamydia is goed te behandelen met antibiotica.

Partner waarschuwing



Het is belangrijk dat sekspartner(s) wordt/worden gewaarschuwd, getest en behandeld, om nieuwe en her-infecties te voorkomen.

Voorkomen



Condoomgebruik vermindert het risico op chlamydia.

Inschatten van risico

- **Risicogroepen:**
 - Mannen die seks hebben met mannen (MSM)
 - Sekswerkers
 - Soa endemisch gebied
 - Veel wisselende contacten
 - Personen met een partner uit een van bovenstaande groepen
- **Risico-inschatting**
 - Voorbeeldvragen

Oefening: testen

Noteer alle aanleidingen die je kunt bedenken om op een SOA te testen.

- whiteboard

Bespreek ook volgende vragen (indien van toepassing):

- Welke afspraken of richtlijnen over SOA's zijn er terug te vinden binnen jouw organisatie?
- Is het binnen jouw organisatie duidelijk naar wie doorverwezen moet worden voor een soa-test?
- Welke drempels kom je tegen/ervaar je (zelf)?



Behandeling: algemeen

- De behandeling van SOA's is vastgelegd in richtlijnen en wordt gedaan door een arts
 - [Praktijktool voor de eerste lijn.](#)
 - Afhankelijk van je werkplek, volg je de voor jou geldende richtlijnen voor het behandelen van soa's.



Behandeling: HIV

- Hiv-referentiecentrum Antwerpen
 - Psychosociaal
 - Seksuologisch
 - Therapeutisch
- Levensverwachting
- Verspreiding
 - Niet meer meetbaar in bloed na 6 maanden medicatie.
- AIDS
- Snelle behandeling
 - PREP en PEP
- Sekswerkers



Doorverwijzing

In België wordt het meest doorverwezen naar:

- Huisarts, gynaecoloog of uroloog
- Het nationaal referentiecentrum voor soa (NRC-soa)
- Instituut voor Tropische Geneeskunde (ITG, Antwerpen).

Kosten:

- Je betaalt bij doorverwijzing het remgeld voor het doktersconsult.
- Deel van de labokosten.
 - Andere deel door ziekenfonds
- De exacte prijs hangt af van het aantal tests dat werd uitgevoerd.

Tips

Wees je tijdens een gesprek over soa's bewust van een aantal zaken:

- **Weerstand**
 - Probeer weerstand te benoemen en hier erkenning voor te geven.

- **Je eigen normen en waarden**

- Geen vooroordelen

- **Achtergrond**

- In sommige culturen speelt schaamte een grote rol.
- Ook is niet iedereen in staat om alle informatie te begrijpen en toe te kunnen passen.



Partnertificatie

Verkort op individueel niveau de duur van de infectie en voorkomt herinfectie en complicaties.

Waarschuwing kan op verschillende manieren:

- Waarschuwing door cliënt zelf (meest voorkomend)
- Waarschuwing door professional
 - Locatie- of netwerkwaarschuwing
 - Sociale netwerken
 - Fysieke locaties
 - tijdsperiodes
- Anonieme notificatie
 - Online platform PARTNER ALERT
- Wanneer is notificatie niet nodig?

Oefening: Preventie

- Wat kan volgens jullie preventie voor soa's inhouden?
- Met welke preventieve maatregelen heb je reeds ervaring in je werksetting?



[Deze foto](#) van Onbekende auteur is gelicentieerd onder [CC BY-NC-ND](#)



Seksuele disfuncties

- **WAT:** Informatieverstrekking over seksuele disfuncties en de impact op de seksualiteit en seksuele beleving bij 45-plussers. Ook gaan we interactief aan de slag met casussen en praktische tools.
- **DOEL:** Inzicht krijgen in de verschillende disfuncties, bewustwording creëren over de impact hiervan op de seksuele beleving en jouw professionele vaardigheden aanscherpen door middel van oefeningen.

Oefening: Stellingen

- **“Ouderen hebben geen seks meer”**
 - Ben jij het hiermee eens?
 - Waarom wel/niet?
- **“Op oudere leeftijd is seks niet meer belangrijk”**
 - Ben jij het hiermee eens?
 - Waarom wel/niet?
- **“Seks bij ouderen is vaak onmogelijk omwille van de fysieke beperkingen”**
 - Ben jij het hiermee eens?
 - Waarom wel/niet?

[Meer info](#)



Seksuele disfuncties

Tabel 4. Seksuele functiestoornissen en seksuele disfuncties bij mannen uit verschillende leeftijdsgroepen.

	-18j	18-29j	30-39j	40-49j	50-64j	65+
	Percentage	Percentage	Percentage	Percentage	Percentage	Percentage
Verlangen						
Te veel zin in seks**	(21.7%)	15.6%	21.5%	8.2%	9.2%	6.8%
+ last	(4.2%)	5.0%	3.0%	3.2%	2.5%	0%
Te weinig spontane zin in seks*	(4.2%)	1.4%	1.5%	2.5%	7.3%	5.3%
+ last	(0%)	0%	1.5%	1.3%	1.2%	0%
Te weinig responsief verlangen ^a	(0%)	1.8%	2.6%	3.3%	4.5%	9.3%
+ last	(0%)	1.8%	1.7%	0.7%	1.3%	0%
Opwinding						
Fysieke opwinding ^{b***}	(0%)	0.7%	2.2%	2.5%	11%	41.3%
+ last ***	(0%)	0%	2.2%	1.3%	5.5%	16%
Subjectief gevoel van opwinding**	(0%)	1.4%	3%	1.9%	2.5%	12%
+ last	(0%)	0%	2.2%	1.9%	2.4%	5.3%
Orgasme						
Geen of traag orgasme*	(0%)	2.1%	2.2%	1.3%	1.8%	10.7%
+ last	(0%)	0%	0.7%	0.6%	0%	2.7%
Snel orgasme	(8.7%)	7.1%	11.2%	11.4%	9.8%	2.7%
+ last	(4.2%)	3.5%	4.5%	5.7%	1.8%	2.7%
Minstens één van bovenstaande						
Verstoorde seksuele functie**	(33.3%)	26.8%	35.6%	25.3%	29.4%	50.7%
+ last	(8.3%)	8.5%	11.9%	13.9%	11.0%	16.0%
N	24	142	135	158	163	75

*p<.05; **p<.01; ***p<.001

- De cijfers van responsief verlangen werden berekend op de totale mannelijke populatie die een (vaste) partner had op het moment van de bevraging (N=13 voor -18j, N=110 voor 18-29j, N=117 voor 30-39j, N=150 voor 40-49j, N=154 voor 50-64j, N=75 voor 65+).
- Fysieke opwinding wordt hier gedefinieerd als 'het niet komen tot erectie en/of onvoldoende lang behouden van de erectie'.
- () Percentages die werden berekend op een groep met minder dan 50 cases worden tussen haakjes geplaatst, zie ook 'Achtergrond van de studie', paragraaf 5.3, p. 35.

Tabel 5. Seksuele functiestoornissen en seksuele disfuncties bij vrouwen uit verschillende leeftijdsgroepen.

	-18j	18-29j	30-39j	40-49j	50-64j	65+
	Percentage	Percentage	Percentage	Percentage	Percentage	Percentage
Verlangen						
Te veel zin in seks	(12.5%)	6.5%	10.3%	6.7%	4.7%	(0%)
+ last	(0%)	1.9%	0%	1.5%	0.7%	(0%)
Te weinig spontane zin in seks	(8.3%)	14.9%	19.7%	17.9%	15.4%	(10.2%)
+ last	(8.3%)	7.8%	13.4%	12.0%	4.7%	(4.0%)
Te weinig responsief verlangen ^a	(5.6%)	10.2%	12.5%	11.0%	12.6%	(8.3%)
+ last	(0%)	7.9%	11.7%	7.9%	7.7%	(2.1%)
Opwinding						
Fysieke opwinding ^{b***}	(8.3%)	7.8%	6.3%	8.2%	27.5%	(24.0%)
+ last***	(8.3%)	3.9%	3.9%	5.2%	20.8%	(10.2%)
Subjectief gevoel van opwinding	(0%)	3.9%	7.9%	6.7%	6.7%	(14.0%)
+ last	(0%)	2.6%	7.1%	6.0%	5.4%	(0%)
Orgasme						
Geen of traag orgasme	(20.0%)	18.8%	10.2%	15.7%	20.9%	(22.0%)
+ last	(12.0%)	5.8%	6.3%	5.2%	4.7%	(8.2%)
Snel orgasme	(8.3%)	1.3%	2.4%	6.0%	3.4%	(6.0%)
+ last	(0%)	0%	0%	0%	0.7%	(2.0%)
Pijnproblemen						
Dyspareunie	(8.3%)	2.6%	1.6%	1.5%	4.7%	(0%)
+ last	(4.2%)	1.9%	0.8%	0.7%	2.0%	(0%)
Vaginisme	(0%)	0.7%	1.6%	0.7%	3.4%	(0%)
+ last	(0%)	0.7%	1.6%	0.7%	3.4%	(0%)
Minstens één van bovenstaande						
Verstoorde seksuele functie	(50.0%)	40.3%	42.5%	38.8%	49.0%	(36.7%)
+ last	(29.2%)	19.5%	20.6%	18.0%	28.2%	(20.4%)
N	24	154	127	134	149	49

- De cijfers van responsief verlangen werden berekend op de totale vrouwelijke populatie die een (vaste) partner had op het moment van de bevraging (N=18 voor -18j, N=127 voor 18-29j, N=120 voor 30-39j, N=127 voor 40-49j, N=143 voor 50-64j, N=48 voor 65+).
- Fysieke opwinding wordt hier gedefinieerd als 'vagina wordt niet vochtig en/of blijft onvoldoende lang vochtig'.
- () Percentages die werden berekend op een groep met minder dan 50 cases worden tussen haakjes geplaatst. Zie 'Achtergrond van de studie', paragraaf 5.3, 'Kleine aantallen', p. 35.



Pauze

Invloed van chronische ziektes/medicatie op het seksueel functioneren van de 45-plusser

- **WAT:** Informatieverstrekking over de invloed van chronische aandoeningen en medicatie op de seksualiteit en seksuele beleving bij 45-plussers. Ook gaan we interactief aan de slag met casussen en praktische tools.
- **DOEL:** Inzicht krijgen in de verschillende aandoeningen, bewustwording creëren over de impact hiervan op de seksuele beleving en jouw professionele vaardigheden aanscherpen door middel van oefeningen.

Oefening: Casussen

Casus 1:

Een dame, 48 jaar oud. Zij is moeder van twee kinderen. Twee jaar geleden werd bij haar een borstcarcinoom ontdekt. Hierbij werd er een borstamputatie (mastectomie) uitgevoerd, gevolgd door verschillende chemokuren en radiotherapie.

Vraag: Noem een aantal problemen op vlak van seksualiteit die deze dame (en vele anderen die in eenzelfde situatie verkeren) zou rapporteren?



Oefening: Casussen

Casus 2:

Jan, 52 jaar, komt samen met zijn vrouw Ria op je spreekuur voor zijn diabetescontrole. Je hebt hem bijna een half jaar niet gezien. Vijf maanden geleden heeft hij een hartinfarct gehad. Dit heeft veel indruk gemaakt op Jan en zijn vrouw. Zijn medicatie is uitgebreid met vier nieuwe middelen (metoprolol, simvastatine, carbasalaatcalcium en nitroglycerine zo nodig). Hij heeft zijn werk inmiddels weer volledig opgepakt. Ria heeft het er nog steeds moeilijk mee en blijft zeer bezorgd. Als hij ergens naartoe gaat, blijft zij onrustig en nerveus tot hij weer thuis is. De werkzaamheden in de tuin doet zij nu liever zelf dan dat zij het aan Jan vraagt. Van vrijen is het nog niet gekomen. Jan voelt de behoefte wel weer maar iedere keer als hij initiatief neemt, ontwijkt Ria hem. Ria reageert hierop door te vertellen dat zij bang is dat Jan last van zijn hart zal krijgen tijdens het vrijen.

Vraag: Noem een aantal problemen op vlak van seksualiteit die deze man/dit koppel (en vele anderen die in eenzelfde situatie verkeren) zouden kunnen rapporteren?



Oefening: Casussen

Casus 3:

Een man, 53 jaar oud. Hij is vader van drie kinderen. Hij werd 1,5 jaar geleden voor het eerst gediagnosticeerd met prostaatkanker. Hij kreeg een zenuw-sparende radicale prostectomie.

Vraag: Noem een aantal problemen op vlak van seksualiteit die deze man (en vele anderen die in eenzelfde situatie verkeren) zou kunnen rapporteren?



Voor- en nadelen ouder worden voor seksueel welbevinden en seksualiteitsbeleving

Voordelen:

- Meer tijd voor elkaar
- Geen risico op zwangerschap
- Langdurige relaties en veel opgebouwde intimiteit
- Toegenomen welvaart
 - Betere lichamelijke en sociale conditie

Nadelen:

- Chronische ziektes
- Verminderd lichamelijke functioneren
- Toename prevalentie seksuele problemen

Chronische ziekten



COPD



Hart- en vaataandoeningen



Reuma



Diabetes



Depressie



Kanker



Dementie

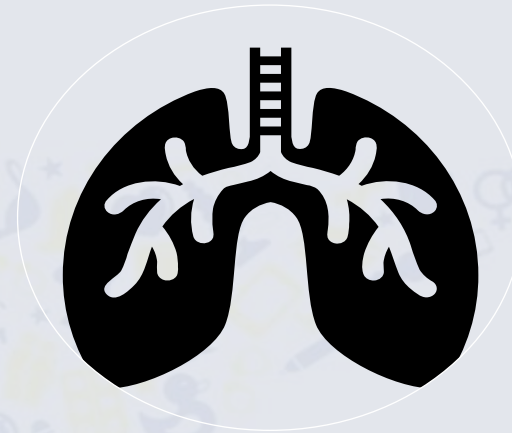
COPD

- Lichamelijke beperkingen
- Hoestaanvallen
- Uitputting
- Negatief lichaams- en zelfbeeld
- Benauwdheid
 - Angst
 - Spanning

Medicatie en COPD

- Kortwerkende luchtwegverwijders
- Ontstekingsremmers

Tips



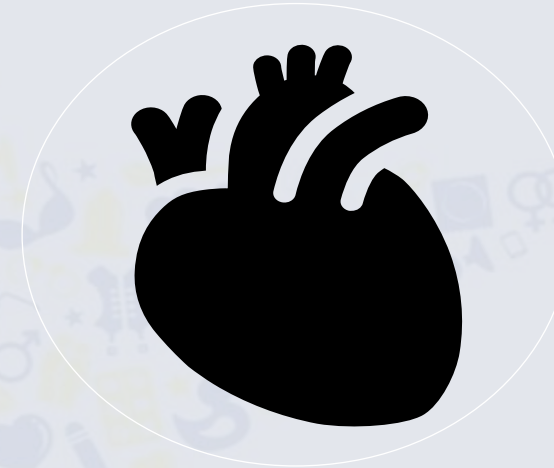
Hart- en vaatziekten

- Hartkloppingen
- Pijn of benauwdheid
- Vermoeidheid
- Angst
 - Ook bij partners
 - Defibrillator
- Negatief zelfbeeld
- Erectieproblemen

Medicatie bij hart- en vaatziekten

- Medicatie tegen hartritmestoornissen
- Bloeddrukverlagers
- Alfablokkers

Tips



Reuma

- **100 verschillende aandoeningen**
 - Bij ouderen vooral osteoporose
- **Zwelling gewrichten**
 - Misvormingen
 - Invaliditeit
 - Psychosociale beperkingen
- **Pijn**
- **Vermoeidheid**
- **Hoger risico op hart- en vaatziekten**

Medicatie en Reuma

- Prednison

Tips



Diabetes

- **Hoge bloedsuiker**
 - Laat het testosterongehalte dalen
- **Angst**
 - Voor hypoglycemie
 - Urineverlies
- **Vermoeidheid**
- **Depressieve klachten**
 - Gevoel van onaantrekkelijk zijn
- **Bezorgde partner**
- **Moeite met opgewonden raken**
- **Erectieproblemen**

Medicatie en diabetes

- Bloeddrukverlagers (bètablokkers)
- Alfablokkers
- Anti-depressiva

Tips



Depressie

- Prevalentie
- Zelfbeeld
 - Behoeft
- Externalisatie
- Internalisatie

Medicatie en depressie

- Serotonineheropnameremmers (SSRI)

Tips



Kanker

- Gevoel van onaantrekkelijk zijn
- Dyspareunie
- Vrees voor afwijzing
- Depressie
- Mannen
- Vrouwen

Medicatie bij kanker

- Chemo
- Bestraling

Tips



Dementie

- Inlevingsvermogen neemt af
- Ongeremd gedrag
- Moeilijk voor partner
- Moeilijke communicatie



Tips

Om seksualiteit bij dementie bespreekbaar te maken

Oefening: Communicatie

Vraag: Door wie dient seksualiteit bij patiënten met een chronische ziekte besproken te worden?

- Wat hebben jullie nodig om het dan (wél) bespreekbaar te maken?
 - Assess and Communicate



Grensoverschrijdend gedrag

- **WAT:** Informatieverstrekking over grensoverschrijdend gedrag in al zijn vormen, aanhalen van relationele -en communicatieve aspecten binnen de thema's en het oefenen met praktische tools en casussen.
- **DOEL:** Inzicht krijgen in grensoverschrijdend gedrag, bewustwording creëren over de impact hiervan. Leren omgaan met het vlaggensysteem en het verwerven van praktische tools en doorverwijsmogelijkheden.

Oefening: Stellingen

- “Als twee mensen vooraf met elkaar seks hebben gehad, moeten ze geen toestemming meer vragen.”
- “Je kan vertellen wanneer iemand seksuele toestemming geeft omdat ze er opgewonden uitzien (bijvoorbeeld stijve penis, natte vulva).”

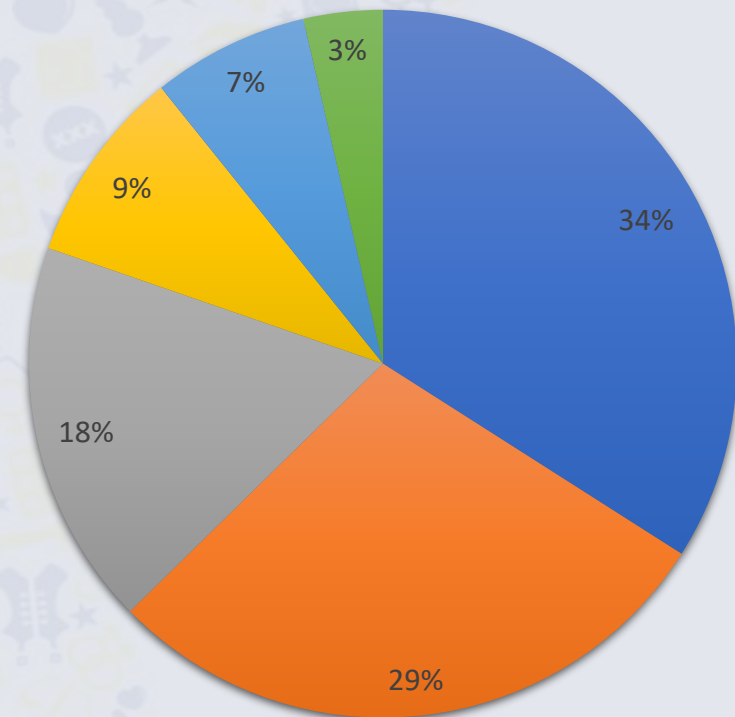
Toestemming: zo simpel als thee



Cijfers in Vlaanderen en België

- 3 type bronnen
- **Verschil in cijfers**
 - Wetenschappelijk onderzoek
- **UN-MENAMAIS-STUDIE (2017-2021)**
 - Alle genders en leeftijden.
 - Hands-off seksueel grensoverschrijdend gedrag.
 - Hands-on seksueel grensoverschrijdend gedrag.
- **Sexpert (vlaanderen, 2013)**
 - Onderzoek naar ervaringen
 - Ouderen → 8,4%
 - Vaker onbekende
 - Gelijk voor man en vrouw

Daders bij ouderen



Seksueel geweld

“Elke seksuele daad die tegen iemands wil wordt uitgevoerd. Het kan door eender welke persoon uitgevoerd worden, ongeacht zijn of haar relatie tot het slachtoffer, in gelijk welke omgeving. Iemand tot seksuele daden dwingen tegen zijn of haar wil, of die daad nu volledig gesteld werd of niet, alsook een poging tot het betrekken van iemand in seksuele daden zonder dat deze de aard of de conditie van de daad snapt, of zonder dat zij/hij kan weigeren deel te nemen of onwil kan uiten bijvoorbeeld door ziekte, beperking, de invloed van alcohol of drugs, of door intimidatie of druk.”

Verkrachting

Elke daad van seksuele penetratie van welke aard en met welk middel ook, gepleegd op een persoon die daar niet in toestemt (artikel 375 van het Strafwetboek).

Ook tussen partners is dit mogelijk

-14 jaar is er ook sprake van verkrachting zelfs indien er toestemming is van het slachtoffer (uitgangspunt is dat een kind jonger dan 14 jaar geen geldige toestemming kan geven voor seksuele handelingen)

Aanranding van de eerbaarheid

Iemand tot seksuele handelingen dwingen

-16 jaar is altijd aanranding van de eerbaarheid, ook al is er wederzijdse toestemming

Meestal handelingen met betrekking tot de geslachtskenmerken (bijv. betasten van de borsten)

Altijd handelingen met fysieke betrokkenheid van de slachtoffer (schunnige praat is geen aanranding van de eerbaarheid)

Dader moet slachtoffer niet fysiek aanraken (bijv. dwingen om te ontkleden zodat dader foto's kan maken of dwingen om zichzelf te masturberen)

Andere vormen

Openbare zedenschennis

Kinderpornografie

Aanzetten tot ontucht

Voyeurisme

Uitbuiting van iemands ontucht

Grooming (contact via ICT met minderjarigen -16 jaar)

Pornografie

Inbreuk door zedendelinquent op beslissing van Justitie

Het vlaggensysteem bij volwassenen

Helpt reageren op en voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag en maakt het bespreekbaar. De methodiek is bedoeld om als professional te gebruiken op 3 niveaus:

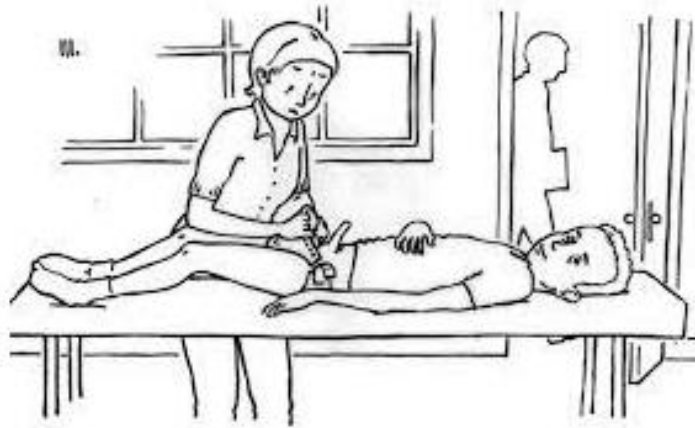
- Op niveau van de cliënt: De methodiek helpt om seksueel gedrag te bespreken. Gedrag waarbij de cliënt eventueel zelf betrokken is.
- Op niveau van het team en de professional: De methodiek helpt je als team of professional. Hoe bepaalde situaties inschatten? Hoe ga je ermee om? Welke competenties heb je nodig als professional?
- Op niveau van de organisatie: De methodiek helpt je om je beleid te verbeteren. Bijvoorbeeld na een incident, of omdat je bepaalde tekorten of evoluties vaststelt.



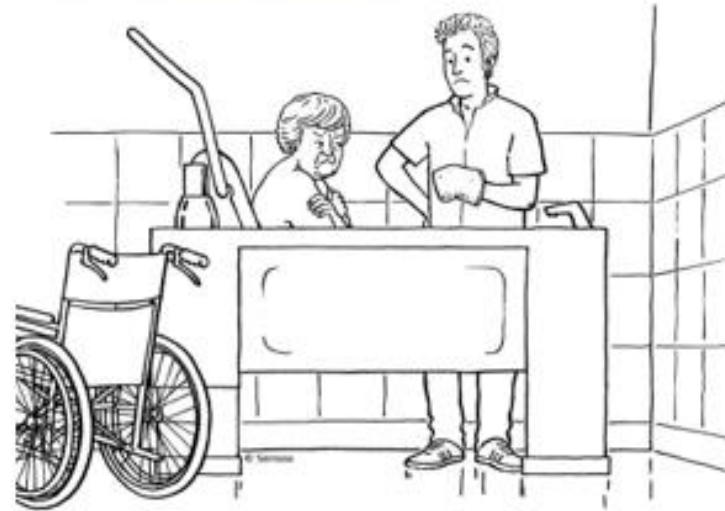
Een begeleider heeft tijdens de dienst seks met een cliënt met een beperking. Hij vindt het fijn...



Een man staart naar de borsten van een vrouw en zegt ongeraagd: die passen perfect in mijn handen!



Een verzorgster wast een man. Hij krijgt een erectie tijdens de verzorging. De verzorgster bedekt de geslachtsdelen met een handdoek en gaat door met wassen.



Een mannelijke verzorgster wast een vrouwelijke cliënte. Ze protesteert luid omdat ze niet intiem wil verzorgd worden door een man. Ze vindt het verschrikkelijk. Hij negeert haar protesten.

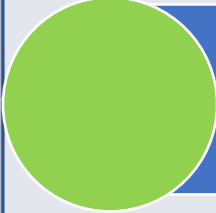


Criteria

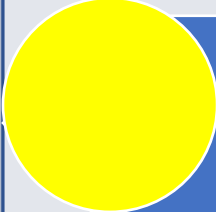
criterium	Vragen	In simpele bewoordingen
TOESTEMMING	Wil ik dit wel? Is het oké voor jou?	Als we het allebei willen en prettig vinden, dan is het oké. Als ik iets niet wil, dan moet ik dit duidelijk kunnen zeggen. Als mijn partner iets niet wil, dan mag ik niet aandringen
VRIJWILLIGHEID	Niemand dwingt de andere of zet die onder druk? Iedereen kan weigeren zonder negatieve consequenties?	Ik doe het alleen omdat ik het zelf wil. Niet voor een beloning, om iemand een plezier te doen of om te vermijden dat die boos wordt. Ik mag niet aandringen bij mijn partner als die niet wil.
GELIJKWAARDIGHEID	Hier speelt geen macht of afhankelijkheid die misbruikt wordt? Er is geen gezagsrelatie?	Ik maak geen misbruik van mijn macht of gezag? Er wordt geen misbruik gemaakt van mijn afhankelijkheid?
GESPAST VOOR HET ONTWIKKELINGS-OF FUNCTIONERINGNIVEAU	Kan de persoon dit momenteel aan? Is de persoon fysiek en geestelijk bekwaam genoeg? Zijn er voldoende competenties aanwezig of zijn er redenen tot zorg?	Ik ben een bekwame volwassene, ik ben toerekeningsvatbaar en heb voldoende zelfsturing en ben in staat in te schatten of dit gedrag oké is voor mij of voor anderen. Ik kan instaan voor de gevolgen van mijn handelingen.
GEPAST VOOR DE CONTEXT	Is het gedrag aangepast aan de context? Is er voldoende privacy voor seksueel gedrag? Kan niemand zich storen?	Het gedrag is gepast voor deze context. De context is privé genoeg. Niemand kan zich storen aan mijn gedrag.
IMPACT	Is dit gedrag niet schadelijk voor mezelf? Voor de andere?	Het gedrag houdt geen grote risico's in of heeft geen schade op fysiek, emotioneel of sociaal vlak als gevolg voor elke betrokkene?

De vlaggen

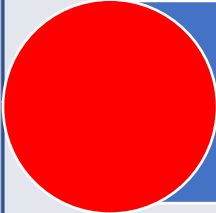
Aanvaardbaar seksueel gedrag

	Wederzijdse toestemming	Evenwicht in macht	Gepast voor de context
	Zonder vorm van dwang	Ongevaarlijk	
	Geen bedreiging	Voldoende zelfsturing/bekwaam	

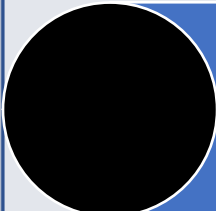
Licht grensoverschrijdend seksueel gedrag

	Geen duidelijk toestemming	Lichte ongelijkwaardigheid	Klein risico of gedrag/past niet
	Enige dwang	Twijfel gedrag oké voor niveau	Eenmalige feiten
	Licht verschil in macht	Bekwaamheid niet helemaal oké	Geen angst, wel vervelend

Ernstig grensoverschrijdend seksueel gedrag

	Geen toestemming, afwijzing	Geheimhouding afgedwongen	Geen privacy
	Duidelijk dwang en geweld	Grote ongelijkwaardigheid	Herhaalde feiten
	Geen uitweg	Gedrag niet oké voor niveau	Angst is groot

Zwaar grensoverschrijdend seksueel gedrag

	Herhaalde duidelijke afwijzing	Misbruik van macht	Angst wordt niet opgevangen
	Dwang, chantage, geweld	Geen zelfsturing	Pleger is bewust van de schade
	Geheimhouding	Geen bekwaamheid	Groot bereik/gevaar

De reactiewijzer

Doel: de persoon moet				
Gedrag stoppen	Niet stoppen	Eventueel stoppen	Stoppen	Stoppen
Taal hebben, kunnen spreken over	Gedrag benoemen	Gedrag benoemen	Gedrag benoemen	Gedrag benoemen
Eigen perspectief kunnen verwoorden	Gevoelens, gedachten, wensen, verlangens, vragen bevragen	Gevoelens, gedachten, wensen, verlangens, vragen bevragen	Gevoelens, gedachten, wensen, verlangens, vragen bevragen	Gevoelens, gedachten, wensen, verlangens, vragen bevragen
Weten welk gedrag oké is en waarom	Bevestigen en uitleggen waarom	Bevestigen en uitleggen waarom	Bevestigen en uitleggen waarom	Bevestigen en uitleggen waarom
Weten welk gedrag niet oké is en waarom		Begrenzen en uitleggen waarom	Begrenzen en uitleggen waarom	Begrenzen en uitleggen waarom
Een afspraak kennen over hoe hier verder mee zal worden omgegaan		Afspraken maken	Afspraken maken, consequenties uitleggen, toezicht verhogen, hulp of bemiddeling aanbieden, doorverwijzen, rapporteren	Afspraken maken, consequenties uitleggen, toezicht verhogen, hulp of bemiddeling aanbieden, doorverwijzen, rapporteren
Nazorg krijgen			Nazorgaanbod	Nazorgaanbod

Bron: Handboek Sensoa Vlaggensysteem voor volwassenen

Het uitroepteken !

Een uitroepteken kan verschillende aandachtspunten aangeven:

- Signaal van misbruik of andere onderliggende problematiek
- De kwetsbaarheid van een persoon
- Het risico op een niet-ondersteunende context voor seksueel gedrag

Oefening: Inschatten van vlaggen

OEFENING: oefen met vlaggen inschatten.

Maak een werkvolgorde in het beoordelen van de casussen:

- Wiens gedrag (meestal diegene die over de grens gaat)
- Welk gedrag (wees specifiek)
- Begin steeds met de criteria
- Gebruik de richtvragen per criterium
- Check het uitroepteken



43

Een begeleider komt onverwacht en zonder kloppen de slaapkamer binnen waar twee mensen seks hebben: de deur was niet op slot.



© Sensoa

SENSOA

1

Een man is porno aan het kijken op zijn kamer. Hij heeft een afspraak met de begeleider. Wanneer de begeleider klopt en binnenkomt, kijkt hij verder.



Oefening: beleidsdriehoek

Oefening: Pas de preventiedriehoek toe
Neem wat voorbeelden van rode en zwarte vlag situaties en bekijk hoe het in
jouw organisatie zou gaan

- Op reactieniveau: hoe reageren?
- Op preventieniveau: hoe voorkomen
- Op kwaliteitsniveau: hoe zorgen voor randvoorwaarden voor seksuele gezondheid en welzijn



Vragen?

- Andere modules binnen het SHIFT-project:
 - Assess and communicate: live training op **9/09 (deel 1)** en **16/09 (deel 2)** in **de voormiddag**
 - Embrace Difference: live training op **6/05 of 24/05 (namiddag)**
- Deelname-attest wordt binnen +/- een maand toegestuurd via e-mail
 - Geen accreditatie mogelijk
 - [Link limesurvey](#)

Partners

